

حسین موسویان؛ کلید موفقیت مذاکرات ایران و آمریکا

کد خبر: ۱۶۴۷۰۳

تاریخ: ۱۲ مهر ۱۳۹۲ - ۱۵:۲۷

سیدحسین موسویان، مذاکره کننده ارشد سابق هسته‌های کشورمان در یادداشتی در سایت المانی‌تور تحولات اخیر در روابط آمریکا و ایران را تحلیل کرد:

به گزارش تسنیم، متن کامل این یادداشت در ادامه می‌آید:

سرانجام روابط ایران و آمریکا به نقطه عطفی رسید. طی سال‌های متوالی، در صدها سخنرانی و مقاله، من درباره لزوم پایان دادن سیاست تغییر رژیم از سوی آمریکا و اجتناب از ادبیات تهدید و تحقیر نسبت به ایران تأکید داشته‌ام. به‌عوض ایستایی بر تهیه «دستور کار بزرگی» برای بازبینی بر روابط دوجانبه بر اساس احترام و منافع متقابل تمرکز کرد.

درباره پرونده هسته‌ای، یک حل و فصل مسالمت آمیز در چارچوب معاهده منع تکثیر سلاح‌های هسته‌ای (ان‌پی‌تی) و اجرایی کردن فتوای مذهبی صادره از سوی آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر عالی ایران که تولید، ذخیره و استفاده از هرگونه سلاح کشتار جمعی از جمله سلاح هسته‌ای را ممنوع و حرام اعلام کرده است.

پرزیدنت اوباما و روحانی فرصت دیدار و گفت‌وگوی دوجانبه را در حاشیه اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک در روز ۲۵ سپتامبر (۳ مهر ماه) از دست دادند. برنامه‌ریزی این دیدار و کمبود زمان برای رسیدن به نتیجه‌ای ملموس از جمله دلایل انجام نشدن این دیدار اعلام شد.

البته این عقب‌نشینی کوتاه بود و با دیدار دکتر ظریف، وزیر امور خارجه و جان کری همتای آمریکایی خود و نیز مکالمه تلفنی رؤسای جمهور جبران شد. این دو رویداد در تاریخ روابط تیره آمریکا و ایران از زمان انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تاکنون بی‌سابقه بوده است. بلوغ سیاسی و شجاعت دو رئیس جمهور حاکی از اراده آنها برای پایان دادن به بیش از ۳ دهه خصومت بود.

هر دو تماس تاریخی می‌تواند تأثیرات زیادی نه تنها بر نزدیک شدن ایران و آمریکا داشته باشد، بلکه بر صلح و ثبات در خاورمیانه نیز اثر خواهد گذاشت. نویسندگان با بیش از ۲۵ سال سابقه مطالعه و کار در حوزه روابط ایران و غرب، تردیدی ندارد که سخنرانی ۲۴ سپتامبر (۲ مهر) اوباما در مجمع عمومی سازمان ملل متحد مثبت‌ترین اظهارات یک رهبر آمریکا در قبال ایران از سال ۱۳۵۷ تاکنون بوده است.

این اولین بار بود که یک رئیس جمهور آمریکا ایران را تهدید نکرد، و قبول کرد که هزاران نفر از مردم ایران توسط رژیم صدام حسین در هجوم وی به ایران قربانی حملات شیمیایی شده‌اند، همچنین اوباما برخی دلایل تاریخی مبنی بر ریشه‌های عمیق بی‌اعتمادی از سوی ایران نسبت به آمریکا را پذیرفت، در این زمینه به‌خصوص به نقش آمریکا در سرنگونی دولت ملی مصدق طی جنگ سرد نیز اشاره کرد.

در زمینه موضوعات دوجانبه، اوباما پیشنهاد داد روابط با ایران بر اساس اصول منافع و احترام دوجانبه مورد بازبینی قرار گیرد، این اقدام یک موضع کاملاً متفاوت با سیاست سابق تغییر رژیم از سوی آمریکاست. همچنین اظهارات آشتی‌جویانه‌ای درباره موضوع هسته‌ای ابراز داشت، اوباما با پذیرفتن حق مردم ایران برای انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای بر فتوای آیت‌الله خامنه‌ای علیه تولید سلاح هسته‌ای نیز تأکید کرد.

رئیس جمهور آمریکا سپس گام شجاعانه مأموریت دادن از سوی خود به جان کری را برای حل موضوع هسته‌ای و ایجاد روابط جدیدی با ایران که برای منطقه و جهان خوب خواهد بود برداشت.

از سوی دیگر روحانی با مهارت تغییر عمده در مواضع واشنگتن را تشخیص داد و گشایش ایجاد شده از سوی اوپاما را این‌گونه مغتنم شمرد: «ما می‌توانیم به یک چارچوب برای مدیریت اختلافات دست یابیم.» این یک پیام آشکار مبنی بر این بود که ایران برای بهبود مناسبات دوجانبه با آمریکا آماده است.

موضوع محوری برای دو طرف اکنون این است که آیا طرف مقابل می‌تواند تفاهم و تعاملی را پیشنهاد کند و یا از سوی پایتخت‌های خود محدود می‌شوند. طی مذاکرات هسته‌ای در زمان محمد خاتمی، رئیس جمهور سابق از سال‌های 2003 تا 2005 با کشورهای ترویکا (فرانسه، انگلیس، آلمان) و در زمانی که روحانی مسئول تیم مذاکراتی ایران بود، تهران گشایش و انعطاف وسیعی برای حل مجادله هسته‌ای ارائه کرد.

ایران حداکثر میزان شفافیت به‌عنوان یک عضو ان‌پی‌تی و با پذیرفتن پروتکل الحاقی و تنظیمات جانبی از خود نشان داد. تهران همچنین آمادگی خود را برای اقدامات اعتمادساز، و تضمین صلح‌آمیز بودن قطعی برنامه خود اعلام کرد.

همچنین تصمیم‌گیر نهایی، رهبر معظم ایران، از ریاست جمهوری و تیم مذاکراتی وی در موضوعات شفافیت و اقدامات اعتمادساز حمایت کرد. متأسفانه، ایران و هم‌تایان اروپایی خود برای رسیدن به توافق نهایی شکست خوردند به این دلیل که آمریکا بر نفی حقوق مشروع ایران تحت معاهده ان‌پی‌تی اصرار داشت. جک استراو، وزیر خارجه وقت انگلیس در ژوئیه 2013 (مرداد 1392) به شبکه بی‌بی‌سی گفت: «داشتیم به نقطه‌ای می‌رسیدیم، با احترام (متقابل)، سپس موضوع پیچیده شد. آمریکایی‌ها در واقع زیر پای آقای خاتمی را خالی کردند، و عملاً آنچه را نمی‌خواستند به دست آوردند.»

اکنون برای پایتخت‌های هردو کشور زمان آن فرا رسیده است که دست به اقدامات جسارت‌آمیز و عملی برای تضمین گشایش ایجاد شده بزنند. با آگاهی عمیق بر سیاست خارجی آمریکا، مطمئن هستیم که مجموعه رهبری ایران متحد خواهد بود و قادر است حداکثر میزان شفافیت و اجرای اقدامات اطمینان‌ساز را برای اطمینان دادن به جامعه بین‌المللی نسبت به این امر که ایران همیشه یک کشور بدون سلاح هسته‌ای خواهد ماند ارائه کند.

با این حال مسئله‌ای که باقی می‌ماند، این است: آیا اوپاما می‌تواند کنگره را که نسبت به رسمیت شناختن حق ایران تحت ان‌پی‌تی مردد است متقاعد کند، و مانع تحریم‌های جدید شود و احتمالاً در چارچوب یک توافق، تحریم‌ها علیه ایران را برطرف کند؟

هرچند موضوع هسته‌ای در اولویت برنامه ظریف و کری قرار دارد، اما دو وزیر خارجه باید درباره مسائل دیگر از جمله سوریه، عراق، افغانستان و افراط‌گرایی در منطقه با یکدیگر مذاکره کنند. کلید موفقیت در این است که در حوزه‌های مورد اختلاف مذاکره صورت گیرد و در حوزه‌های منافع مشترک بر اقدامات عملی تأکید شود.

در زمان مسئولیت، به‌عنوان سفیر ایران در آلمان، صدراعظم وقت هلموت کهل و اکبر رفسنجانی، رئیس جمهور ایران تماس‌های تلفنی دوره‌ای برقرار می‌کردند که در موضوعات دوجانبه و مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی تأثیر مثبتی به‌همراه داشت. اکنون خاورمیانه در آشوب و در آستانه جنگ‌های فرقه‌ای و جنگ داخلی قرار گرفته است. آمریکا به‌عنوان یک بازیگر مهم بین‌المللی و ایران به‌عنوان یک بازیگر مهم منطقه‌ای مسئولیت تاریخی برای کسب صلح، ثبات و امنیت در منطقه خاورمیانه و فراتر از آن بر دوش دارند.

اوپاما و روحانی این ظرفیت را دارند که همکاری‌های مورد نیاز بیشتری را صورت دهند. هردوی آنها باید محکم و متمرکز بمانند و بر ایجاد فضای مثبت برای مذاکرات مثبت تمرکز کنند. اوپاما در تاریخ 30 سپتامبر (8 مهر) گفت: «ما هیچ گزینه‌ای از جمله گزینه نظامی را از روی میز برداشته‌ایم.» اظهار نظری که با واکنش مقام‌های ایرانی مواجه شد و سؤالات تأسّف برانگیزی را درباره حسن‌نیت آمریکا در مذاکرات ایجاد کرد.

دو رئیس جمهور باید تماس‌های تلفنی دوره‌ای داشته باشند و دیدارهای معمولی وزرای خارجه خود را برای مشورت روی روابط دوجانبه، موضوعات منطقه و موضوعات بین‌المللی را تأیید کنند. آنها همچنین باید اهمیت حضور و مشارکت دیگر بازیگران مهم منطقه‌ای و بین‌المللی مانند اتحادیه اروپا، روسیه، چین، هند، ژاپن، ترکیه، عربستان سعودی، عراق و مصر را نیز در نظر بگیرند. در این روند آنها باید تله‌ها و منفی‌بافی‌های منتقدان، و گروه‌های بی‌اعتماد را در آمریکا، ایران و کشورهای دیگر که همچنان گرفتار افکار منسوخ و قدیمی سرشار از بی‌اعتمادی، و طرفدار دشمنی و درگیری هستند اجتناب کنند، دیدگاه‌هایی که منجر به از دست دادن فرصت مهیاشده برای حل و فصل موضوع هسته‌ای می‌شود.

آخرین تحولات در روابط ایران و آمریکا تأثیرات مثبتی بر روابط دو کشور به‌همراه خواهد داشت، اما نباید اجازه داده شود این اقدامات مورد توجه باعث اغفال از دیگر موضوعات حیاتی شود.

مسیری که مقابل روابط ایران و آمریکا به‌طور ویژه از سوی وزیر خارجه ایران و دیگر بخش‌های دولت روحانی گذاشته شده است باید با تعامل پایدار با دیگر کشورهای کلیدی منطقه و جامعه بین‌المللی متوازن شود. این امر پیشرفت ایران در چندین حوزه را تضمین خواهد کرد که هرکدام از این فرایندها منجر به تقویت روابط و حل و فصل مسائل مهم داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌شود.